

9. септембар 2021. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије, на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021), (у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 9. септембра 2021. године, одлучио је да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази благо испод свог дугорочног тренда, као и присутан наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

Народна банка Србије је у претходном периоду усвојила низ мера као одговор на кризу изазвану пандемијом. Између осталог, у децембру 2020. донета је одлука о додатним олакшицама која прописује обавезу банкама и даваоцима финансијског лизинга да дужнику, који услед околности изазваних пандемијом није у могућности да измирује своје обавезе према банци, односно може имати тешкоће у измиривању тих обавеза, на његов захтев, одобри олакшицу у отплати обавеза. Правовременим и адекватним мерама Народне банке Србије омогућено је да домаћи финансијски сектор добије додатну динарску и девизну ликвидност како би несметано могао да настави кредитирање домаће привреде и грађана.

Резултати јулске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у другом тромесечју наставиле да ублажавају кредитне стандарде за кредите становништву и за динарске кредите привреди, док су благо поштриле кредитне стандарде за девизно индексирани кредите привреди. Слична очекивања банке имају и за треће тромесечје, при чему ће, према оцени банака, повољни изгледи у погледу економске активности, као и позитивни изгледи на тржишту некретнина, опоравак тржишта рада, уз већу спремност за преузимање ризика, деловати у смеру ублажавања стандарда.

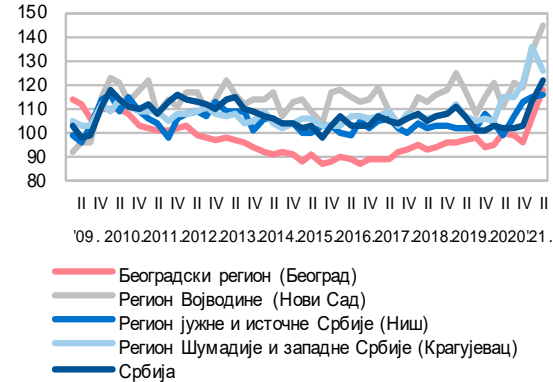
Ради одређивања стопе *CCyB* за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, просечна процењена вредност стамбених непокретности по квадратном метру за Републику Србију у другом тромесечју 2021. износила је 1.024 евра. Током другог тромесечја 2021. године порастао је укупан број издатих дозвола новоградње за 40,5% у односу на исто тромесечје претходне године. Просечан *LTV* лимит новоодобрених стамбених кредита налази се испод регулаторног максимума од 80% и у другом тромесечју 2021. износио је 75,66%.

Графикон 2. Индекс цена непокретности DOMex

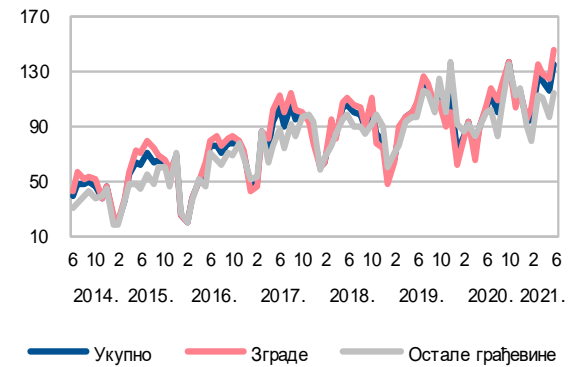
(индекс, просек 2002–2010 = 100)

Извор: Национална корпорација за осигурање стамбених кредита.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње

(индекс, 2020 = 100)

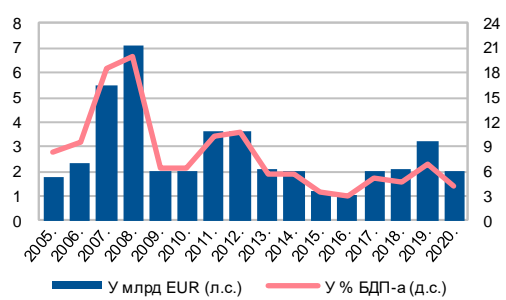
Извор: Републички завод за статистику.

На основу резултата јулске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака, тражња привреде за кредитима била је вођена од стране малих и средњих предузећа и у већој мери усмерена ка дугорочним кредитима, а тражњи од почетка године доприноси и потреба за финансирањем капиталних инвестиција. Истовремено, становништво је највише било заинтересовано за динарске готовинске кредите и девизно индексиране стамбене кредите.

Показатељи спољне неравнотеже

По основу страних директних инвестиција, у другом тромесечју је остварен нето прилив капитала у износу од 730,5 милиона евра, чиме је он у првом полугодишту приближно износио 1,6 милијарди евра. Уколико се посматрају само приливи страних директних инвестиција, они су у првом полугодишту премашили 1,7 милијарди евра, што је за око 20% више него у истом периоду претходне године, при чему је скоро две трећине улагања било у облику власничког капитала. Бржи опоравак извоза робе и услуга од увоза од почетка године доприноси додатном поправљању екстерне позиције и смањењу дефицита текућег рачуна на око 4% бруто домаћег производа у овој години.

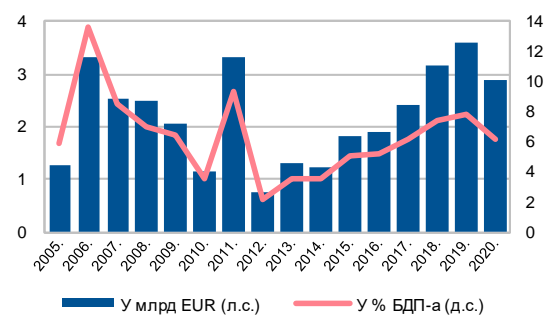
Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса*
(у млрд EUR) (у % БДП-а)

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Графикон 5. Нето стране директне инвестиције*
(у млрд EUR) (у % БДП-а)

* Од 2007. подаци о извозу и увозу робе и услуга су усклађени са смерницама садржаним у Приручнику за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције бр. 6 ММФ-а. Подаци за 2005. и 2006. приказани су према претходној методологији.

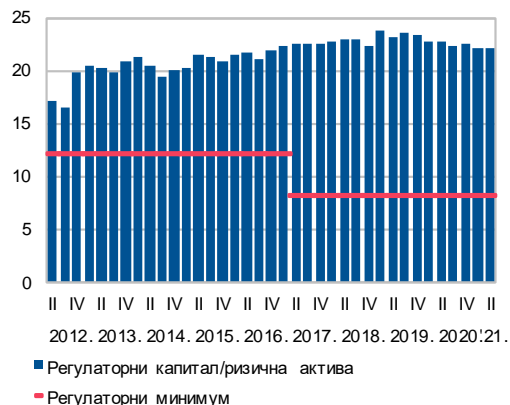
Извор: Републички завод за статистику и Народна банка Србије.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је остао адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

На крају другог тромесечја 2021. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 22,2%, што је знатно изнад регулаторног минимума.²

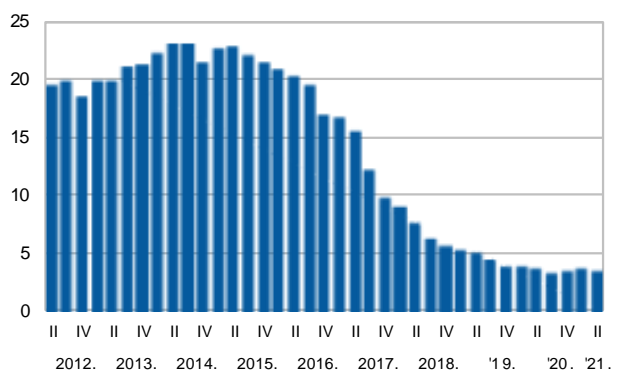
Графикон 6. Показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 7. Проблематични кредити

(у чешће у укупним бруто кредитима, у %)

Извор: Народна банка Србије.

² Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају крају другог тромесечја 2021. године забележио је вредност од 0,80. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,6% на крају другог тромесечја 2021. године, што је за 0,1 процентни поен мање у односу на исти период претходне године, односно за 18,6 процентних поена мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

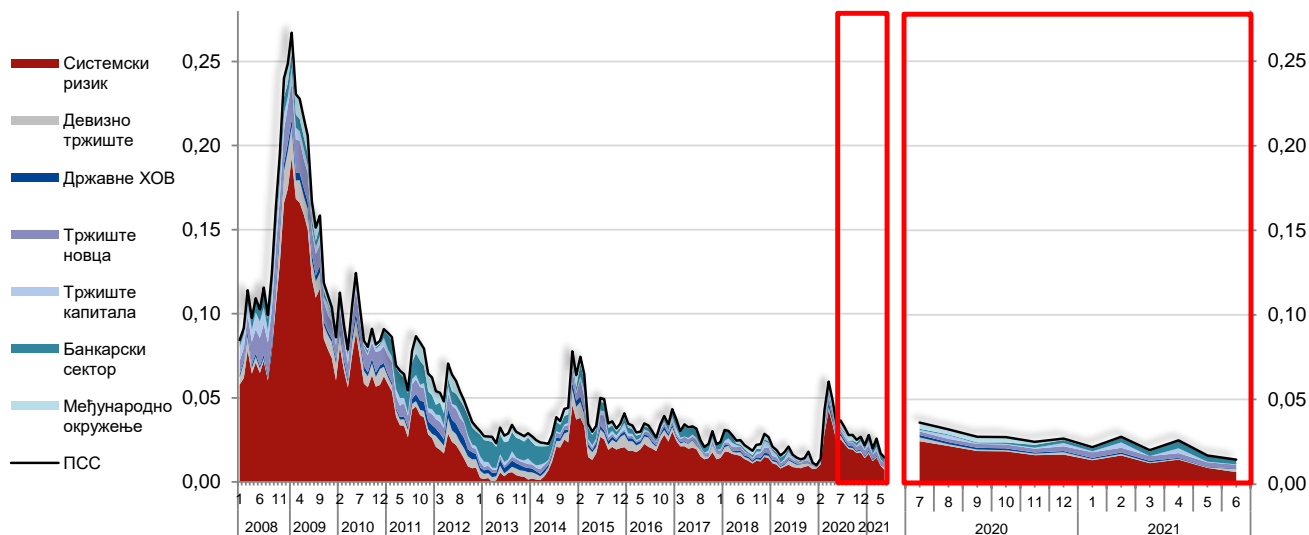
Након раста, који је био најизраженији у току априла и маја 2020. године услед ширења пандемије, ПСС је наставио да се смањује и бележи стабилну системску компоненту и у току другог тромесечја 2021. године.

На крају другог тромесечја 2021. године ПСС је смањен у односу на крај претходног тромесечја. На смањење ПСС-а највише је допринело смањење системске компоненте ризика, као и кретања на тржишту хартија од вредности, тржишту новца, тржишту капитала, као и у међународном окружењу.

Током другом тромесечја 2021. просечна премија ризика Србије за дуг у еврима (*EURO EMBIG*) износила је 154 базна поена (у првом тромесечју 2021 – 148 базних поена). На крају другог тромесечја 2021. *EURO EMBIG*

за Србију износио је 144 базна поена и био је испод у односу на већину земаља у региону (Црна Гора – 378 базних поена, Албанија – 226 базних поена, Румунија – 193 базна поена, Северна Македонија – 179 базних поена, Мађарска – 88 базних поена, Хрватска – 86 базних поена, Бугарска – 74 базна поена).

Графикон 8. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: НБС.

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду. То потврђују и резултати макропруденцијалних стрес-тестова за март 2021. године, када, и по централној пројекцији и најгорем сценарију, показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно веће од регулаторног минимума.

Након повећања кредитног рејтинга Србије с Ба3 на Ба2 у марту 2021. од стране рејтинг агенције *Moody's*, у јуну 2021. рејтинг агенција *Standard & Poor's* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе за његово даље повећање и добијање инвестиционог рејтинга. У својој одлуци агенција *Standard & Poor's* навела је да је кредитни рејтинг Србије подржан кредибилном монетарном политиком Народне банке Србије и умереним нивоом јавног дуга. То су били важни предуслови за доношење обимних пакета помоћи привреди и грађанима којима је подржана домаћа економија и спречен већи пад економске активности. Агенција је истакла и знатну отпорност српске економије постигнуту у претходним годинама, као и то што је Србија кризу изазвану пандемијом вируса корона дочекала са знатно мањим макроекономским неравнотежама него пре десет година.